

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З АНАТОМІЇ І ФІЗІОЛОГІЇ ЛЮДИНИ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ОСВІТИ І ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Оксана Мондич

викладач

Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Україна

Сьогодні в Україні відбувається докорінне реформування шкільної освіти. В життя впроваджуються ідеї концепції Нової української школи. Згідно з експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями [1, с. 8].

Концепцією окреслено 10 основних компетентностей Нової української школи, серед яких дві, на нашу думку, у першу чергу стосуються дисципліни «Анатомія і фізіологія з основами генетики», яка є нормативною у навчальних планах підготовки учителів початкових класів. По-перше, це основні компетентності у природничих науках і технологіях. Сюди відносять наукове розуміння природи і сучасних технологій, а також здатність застосовувати його в практичній діяльності; уміння застосовувати науковий метод, спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати результати. По-друге, це екологічна грамотність і здорове життя: уміння розумно та раціонально користуватися природними ресурсами, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя [1, с. 15-16].

На формування і розвиток відповідального ставлення школярів до природи, власного здоров'я, розуміння закономірностей, що існують у природі, місця людини в оточуючому світі, спрямована освітня галузь «Природознавство» Державного стандарту початкової загальної освіти. Як зазначено у цьому державному документі, метою освітньої галузі «Природознавство» є «формування природознавчої компетентності учня шляхом засвоєння системи інтегрованих знань про природу, людину, способів навчально-пізнавальної діяльності, розвитку ціннісних орієнтацій у різних сферах життєдіяльності та природоохоронної практики» [2]. Реалізація цієї мети покладається на вчителя. Це детермінує необхідність формування у майбутніх учителів початкових класів природничо-наукової компетентності, відповідального ставлення до природи і життя, опанування сучасною науковою інформацією з природничих дисциплін, практичними навичками здоров'язбережувальної діяльності у початковій школі.

Вчитель початкових класів безпосередньо впливає на розвиток і соціалізацію дитини, формування стилю життя, сприятливого для збереження і зміцнення здоров'я. Все це актуалізує проведення дослідження з теорії та методики навчання біології щодо формування відповідних предметних компетентностей майбутніх учителів початкових класів, привертає увагу дослідників до різних аспектів розвитку предметних і ключових компетенцій студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Предметна компетентність з анатомії і фізіології людини як чинник розвитку здоров'язбережувальної складової професійної діяльності майбутніх учителів початкових класів на сьогодні є актуальною педагогічною проблемою. Формування предметної компетентності майбутніх учителів початкових класів з анатомії і фізіології людини має значущість у практичному і теоретичному сенсі.

Професійна підготовка вчителів початкової школи до навчання природознавства, основ здоров'я, екологічної освіти і виховання учнів перебувала в полі зору багатьох українських дослідників (Т. Байбари, О. Біди, Н. Борисенко, З. Запорожан, А. Крамаренко, Т. Пушкарьової, А. Степанюк, В. Сухомлинського) та російських (Г. Байгулової, В. Горощенко, З. Клепініна, Л. Моїсеєва, М. Шептуховського) учених.

Проблемі вдосконалення професійної підготовки вчителів початкової школи на основі компетентнісного підходу присвячені роботи психологів І. Беха, М. Іванчук, В. Моргуна, О. Мякушко, Т. Піроженко, М. Холодної; педагогів К. Гуза, Л. Зоріної, В. Ільченко, А. Степанюк, Н. Яришевої та інших.

До ключових компетенцій, які пропонуються для початкової ланки освіти, віднесено: уміння вчитися, громадянську, загальнокультурну, інформаційно-комунікативну, здоров'язбережувальну, соціальну [3].

Природно, що формування та розвиток компетентної особистості учня можливий за наявності компетентного вчителя, який має відповідну фахову підготовку. Як наслідок, останні роки швидко йде модернізація професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, формування її оновленого змісту, розробка відповідних форм і методів компетентнісного навчання.

Проведений аналіз літературних джерел дав можливість узагальнити визначення поняття *«предметна компетентність майбутнього вчителя початкових класів із анатомії і фізіології людини»* як властивість особистості, що поєднує систему знань з анатомії і фізіології людини, вмінь та навичок використати їх, цінностей і мотивів, досвіду здоров'язбережувальної діяльності, пов'язаних із набуттям нового знання, його перетворенням і застосуванням і засвоєних студентами у процесі навчання анатомії і фізіології людини. Основною сферою застосування предметної компетентності майбутнього

вчителя початкових класів із анатомії і фізіології людини є професійна діяльність щодо збереження, зміцнення та формування здоров'я школярів.

Сформована предметна компетентність полягає в засвоєнні особистістю студента професійних ролей учителя та вихователя початкових класів (на основі поглиблення знань щодо морфо-функціональних особливостей організму), умінь організації та забезпечення навчально-виховного процесу із урахуванням індивідуальних, вікових, психофізіологічних особливостей школярів, розвитку відповідального ставлення до здоров'я тих, хто навчається, і власного здоров'я, професійної мотивації для забезпечення творчої самореалізації у професійній діяльності.

В структурі предметної компетентності з анатомії і фізіології людини ми визначили *когнітивний, технологічний і мотиваційний компоненти* предметної компетентності з анатомії і фізіології людини. *Когнітивний компонент* відображає володіння знаннями з анатомії і фізіології людини, *технологічний* – сформованість способів діяльності, технологічні вміння, що набуті у процесі навчання з анатомії і фізіології людини; *мотиваційний* – готовність до прояву компетентності у професійній діяльності.

Аналіз програм для початкової школи показав, що практично весь зміст дисципліни «Анатомія і фізіологія з основами генетики» реалізується як в предметі «Природознавство» (в загальних рисах), так і в «Основах здоров'я». Проте, пам'ятаємо, що здоров'язберігаюча компетентність учителя початкових класів реалізується в усіх сферах навчально-виховного процесу, як в уроках так і в позаурочний час, оскільки учитель несе відповідальність за безпеку життєдіяльності учнів та щоденно продовжує формувати вміння і навички безпечного поведіння учнів та правил здорового способу життя.

Пропонована нами програма дисципліни «Анатомія і фізіологія з основами генетики» принципово відрізняється від інших за наступними ознаками: зменшення кількості суттєво медичних понять; додаткова увага до прикладних питань використання знань із анатомії і фізіології людини в освітньому процесі; спрямованість наукової інформації на особистісні інтереси студентів; спрямованість на майбутню професійну діяльність на основі міждисциплінарних зв'язків.

Згідно з такими підходами основними формами і методами формування предметної компетентності із анатомії та фізіології людини у запропонованій авторській методиці стали: *лекції* – традиційні та сучасні: проблемні, бінарні, лекції-конференції; *практичні заняття* – у лікарняних і освітніх закладах; *самостійна робота* – проектна діяльність, самообстеження, критичний аналіз інформації з мережі Інтернет, розробка презентацій; *педагогічна практика* – завдання здоров'язбережувальної спрямованості; *волонтерські заходи* – акції в Міжнародний день боротьби з ВІЛ/СНІД, Міжнародний день здоров'я; боротьби

із туберкульозом тощо; *екскурсії* до лікарень з метою практичного закріплення теоретичних знань [4].

Всі ці аспекти ми поєднали у моделі формування в учителя початкових класів предметної компетентності з анатомії і фізіології людини. Модель складається з трьох взаємопов'язаних структурних блоків. Перший – Змістово-цільовий включає перелік вимог та кроків для виконання цих вимог у наступній послідовності: Сучасні вимоги до освіти → Соціальний запит на компетентнісного учителя початкових класів → Підготовка сучасного учителя початкових класів → Формування системи компетентностей учителя початкових класів → Формування предметної компетентності з анатомії та фізіології людини → Формування змісту програми «Анатомія і фізіологія з основами генетики», яка поєднує державні вимоги з особисто значимою інформацією та активним залученням міжпредметних зв'язків.

Другим блоком є діяльнісний компонент, що ґрунтується на синергетичному, системному та компетентнісному підходах і включає форми, методи та засоби навчання.

Третім блоком є контрольнo-оцінювальний компонент, представлений критеріями сформованості предметної компетентності з анатомії і фізіології людини.

Проведений нами педагогічний експеримент підтвердив ефективність роботи цієї моделі.

Таким чином, вважаємо, що запропонована нами модель формування предметної компетентності учителя початкових класів з анатомії і фізіології людини відображає логіку побудови навчального процесу підготовки майбутнього учителя і сприяє формуванню готовності до здійснення компетентнісного підходу до навчання молодших школярів.

Література:

1. Концепція нової української школи. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczya.html>
2. Державний стандарт початкової загальної освіти. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-%D0%BF>
3. Коваль Н. С. Структура і зміст здоров'язберезувальної компетентності / Н. С. Коваль // Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи: монографія. – К. : Педагогічна думка, 2014. – С. 65-68.
4. Мондич О. В. Загальні підходи до формування предметної компетентності майбутніх учителів із анатомії та фізіології людини / О. В. Мондич // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – Запоріжжя : КПУ, 2015. – Вип. 43 (96). – С. 243-251.

5. Савченко О. Я. .Якість початкової освіти: сутність і чинники впливу / О. Я. Савченко // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. – 2011. – Вип. 1.33. – С. 9-15.

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЙ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З МОЛОДОЮ СІМ'ЄЮ

Настя Моток

студентка II курсу

педагогічний факультет

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – доц. Фурдуй С.Б.

Роль сім'ї у суспільстві не можна порівняти за своєю силою ні з яким іншими соціальними інститутами, оскільки саме в сім'ї формується та розвивається особистість. Сім'я є першим виховним інститутом і впливає на людину протягом всього її життя. Але особливо велика роль її на початку життєвого шляху. Саме в сім'ї закладаються основи моральності людини, формуються норми поведінки, розвивається внутрішній світ та індивідуальні якості особистості. Сім'я є опорою не тільки в формуванні особистості, але й її самоствердженні, стимулює соціальну, творчу активність, розкриває індивідуальність. За цих умов важлива роль у вихованні людини належить молодим сім'ям та рівню їх готовності до виховання дітей.

Сім'я, подружні відносини розглядалися такими авторами, як Л. Берг-кросс, А. Вітек, Е. С. Калмикова, С. В. Ковальов, С. Кратохвіл, А. Н. Обозова, В. І. Штільбанс, С. Пейдж і так далі Але багато проблем сім'ї до цих пір залишаються невирішеними.

А. Губенко вважає, що складність визначення поняття «молода» сім'я пов'язана з тим, що вік тих, що беруть шлюб, має широкий діапазон і однозначно не відповідає визначеному віку. Він пропонує у цій класифікації за основу брати тривалість подружнього життя і відносить до неї подружжя, сімейний стаж яких налічує 10 років. Проте інші дослідники мають інші думки: за Т. Гурко – це 3 роки; В. Лисенко – до 4-х років; І. Каткова, Б. Урланіс – до 5 років. Л. Гордон, Є. Груздева відносять до «молодої» сім'ї те подружжя, яке за віком молодше 40 років і не має дітей. А. Антонов «молодою» вважає сім'єю, у якій вік дружини і чоловіка не перевищує 30 років, а тривалість їх сумісного життя 5 років. В. Зацепін визначає молоду сім'єю за терміном, який не перевищує 3 роки сумісного життя і поділяє його на три етапи: 1) сім'яєю молодят (етап минає із закінченням «медового місяця»); 2) молоду сім'ю (від